

საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობელი ფაქტორები და მისი დაქვეყნის გზები

ტიტე აროშიძე

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის
მეურნეობის მინისტრი.

სტუ დოქტორანტი

CHALLENGES OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT AND THE WAYS TO OVERCOME IT CASE OF GEORGIA

Tite Aroshidze

Minister of Agriculture
of the Autonomous Republic of Ajara.
Phd of GTU

ABSTRACT

Maximum utilization and intended use of capacity of Georgian agricultural potential is vitally important for the Georgian economy. For this purpose, positive results can be reached by promoting financial resources and carrying out agrarian policies that will increase competitiveness of agro production. Along with that, most important is to ensure food safety and security, which is the main duty of the Government. Georgia has a rich agricultural traditions. These traditions are integral part of country's history, mentality and cultural heritage. During the centuries, Agriculture played an important role in establishing and maintaining Georgia as a country. As a result of systemic measures launched in 2012, the positive tendencies are observed in development of Agriculture Sector. Despite the implemented programmes in recent years, still there many challenges in agricultural sector of Georgia. GDP from agriculture does not exceed 10%, rural employment income is still low, production of food self-sufficiency is low, foreign direct investment (FDI) in agricultural sector of Georgia is steadily low. The modern challenge of state policy should be to eliminate this backwardness.

Key words: Agriculture, Rural development, rural development strategy, state programmes.

თანამედროვე სოფლის მეურნეობის უმთავრესი გამოწვევაა, იმ ხელის შემშლელი ფაქტორების გამოვლენა, რაც აბრკოლებს მის განვითარებას. მიუხედავად დამოუკიდებლობის სამი ათეული წლისა, მაინც ვერ იქნა დაძლეული ის პრობლემები, რამაც საქართველოს სოფლის მეურნეობაში თავი იჩინა XX საუკუნის 80-იანი წლებიდან.

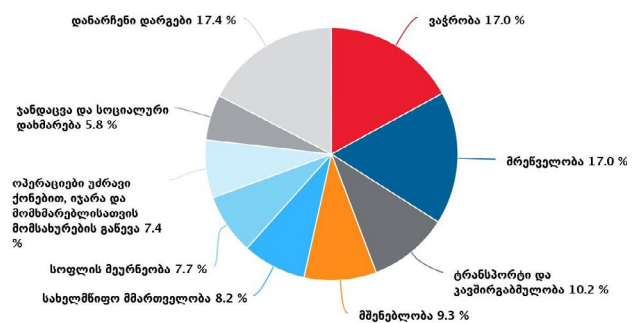
საბჭოთა პერიოდის საქართველოს სოფლის მე-

ურნეობა, თითქმის 1990 წლამდე, მკვეთრად განსხვავდებოდა დღევანდელი მდგომარეობისაგან. სოფლის მეურნეობის წილი ყოველწლიურად მკვეთრად იზრდებოდა, მაღალი კლასის პროდუქტის წარმოების ხარჯზე, ხოლო სოფლის მეურნეობაში ექსპორტი იმპორტს 70%-ით აღემატებოდა.

პლანტაციები და გადამამუშავებელი ფაბრიკები სამუშაო ადგილებს ქმნიდნენ, რომლებიც საერთო მომარაგების ქსელს ემსახურებოდა. 1990-იანი წლების ბოლო პერიოდიდან სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მოცულობა უწყვეტად მცირდება, შესაბამისად მცირდება მისი წილი მთლიან შიდა პროდუქტშიც, ხოლო სოფლის მეურნეობაში იზრდება თვითდასაქმებულად კლასიფიცირებულთა რაოდენობა, თუმცა მისი სტატისტიკური აღრიცხვა გართულებულია მეთოდოლოგიის სუსტი ინსტრუმენტის გამო.

ამასთანავე სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული საქმიანობის წილი საერთო მშპ სთან მიმართებაში ძალიან დაბალია, რაც რეალურად ასახავს სოფლის მეურნეობაში არსებულ ეკონომიკურ პრობლემებს.

მთლიანი შიდა პროდუქტის დარგობრივი სტრუქტურა 2018* წელი, %

1990-იან წლებში განხორციელებული პრივატიზაციის და მინის კვაზი რეფორმის პროცესის შედეგად ჩამოყალიბდა ე.წ. „ფერმერთა“ ახალი კლასი. ეს იყო გლეხის საარსებო საშუალება მინის მცირე ნაკვეთებზე სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობით მიეღო ეკონომიკური სარგებელი. მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფოს მხრიდან მუდმივად ხდებოდა იმის დეკლარირება, რომ სოფლის მეურნეობა სტრატეგიული დარგია, სოფლის მეურნეობა, როგორც სექტორი, დამატებითად იყო მიჩნეული - თვითდასაქმებულის საარსებო საშუალებად.

ბოლო წლების განმავლობაში სტრატეგიის უქონლობის გამო სოფლის მეურნეობის სექტორი განვითარების სტაგნაციურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა, რაც გამოწვეული იყო რამოდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტორით:

- სახელმწიფოს მხრიდან ჩაურევლობის პოლიტიკა;
- სტრატეგიულ პრიორიტეტად მხოლოდ სიტყვიერად გამოცხადება;
- სტრატეგიის არარსებობა.

აღნიშნულმა გარემოებებმა სოფლის მეურნეობის პროდუქციის უწყვეტი შემცირება გამოიწვია, რაც გამოიხატებოდა ნათესი მიწების ფართობების და სოფლის მეურნეობის ძირითადი პროდუქტების წარმოების შემცირებით.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის პოტენციალის მაქსიმალურად ათვისება და მიზნობრივი გამოყენება ქვეყნის ეკონომიკისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. სწორედ ამიტომ, დადებითი შედეგის მიღწევის უპირველესი გარანტია იქნება მკაფიოდ განსაზღვრული, კონკურენტუნარიანი წარმოებისკენ მიმართული აგრარული პოლიტიკის შემუშავება და ეკონომიკის ამ სექტორში ფინანსური რესურსების მოზიდვის ხელშეწყობა. ამავე დროს, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოებისა და სურსათის უვნებლობის უზრუნველყოფის საკითხი, რაც საქართველოს მთავრობის, ძირითადი ვალდებულებაა.

საქართველოს სოფლის მეურნეობას მდიდარი ტრადიციები გააჩნია, რაც ქვეყნის ისტორიის, ცნობიერებისა და კულტურული მემკვიდრეობის განუყოფელი ნაწილია. ამ ერთობლიობამ საუკუნეების განმავლობაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში. საქართველოს მთლიანი ტერიტორიის დაახლოებით 43.4 % (ანუ 3 მლნ. ჰა-ზე ოდნავ მეტი) ითვლება სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებად, რომლებიც ასევე მოიცავს საძოვრებს და მდელოებს. დანარჩენი ფართობის 43% დაფარულია ტყის საფარით. ქვეყანაში ეკოლოგიური და კლიმატური ზონების დიდი ნაირსახეობაა, რაც ზომიერი და სუბტროპიკული ზონებისთვის დამახასიათებელი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების უმეტესობის მოყვანის შესაძლებლობას იძლევა. საქართველოს ბიოსფერო მრავალფეროვნებით გამოირჩევა, რაც განპირობებულია 12 განსხვავებული ზონისა და 49 სხვადასხვა ნიადაგის არსებობით. ქვეყანა ასევე მდიდარია როგორც საირიგაციო, ისე სასმელი წყლის რესურსებით.

არასწორი აგრარული პოლიტიკის გამო, განადგურდა აგრარული მეცნიერება, დეგრადაცია განიცადეს უმაღლესმა და საშუალო სპეციალურმა სასწავლებლებმა, განადგურდა სასწავლო-საცდელი მეურნეობები, ლაბორატორიები, თემატური მუზეუმები.

განხორციელებულმა მიწის რეფორმამ გამო-

იწვია მეურნეობების დანაწევრება და წარმოების ნატურალიზაცია. 2004 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით, 0.1 - დან - 1 ჰექტრამდე მიწას ფლობდა მინათმოსარგებლეთა 66.9%, 1-დან 5 ჰექტრამდე ფართობს - 23.3%, ხოლო 50-დან - 500 - ჰექტრამდე - მხოლოდ 0,15% (ცხრილი 3). პრობლემას ამწვავებს ისიც, რომ მეურნეობების კუთვნილი 1 ჰექტარი მიწა საშუალოდ წარმოდგენილია 2-3 ნაკვეთად. ცხადია, ასეთ პირობებში ინტენსიური სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ორგანიზება მიწების კონსოლიდაციის გარეშე შეუძლებელია, რაშიც ახლო მომავალში სერიოზული როლი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებმა უნდა შეასრულონ.

სოფლის მეურნეობის განვითარების ძირითადი ასპექტები სახელმწიფოს სტრატეგიულ მიმართულებებს უნდა წარმოადგენდეს, ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია, რომ საქართველომ ბოლო პერიოდის განმავლობაში, საკმაოდ დიდ წარმატებებს მიაღწია საერთაშორისო ასპარეზზე. ჯერ კიდევ 2000 წელს საქართველო გახდა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის (WTO) წევრი და წევრ ქვეყნებთან სარგებლობს უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმით. ასევე, ამოქმედდა პრეფერენციათა განზოგადებული (GSP) სისტემა აშშ-სთან, კანადასთან, შვეიცარიასთან, ნორვეგიასა და იაპონიასთან. საქართველომ თურქეთსა და უკრაინასთან თავისუფალი, ხოლო დსთ-ს თითქმის ყველა ქვეყანასთან შეღავათიანი ორმხრივი სავაჭრო ხელშეკრულებები გააფორმა. 2015 წელს ევროკავშირთან ამოქმედდა ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების პირობებით გათვალისწინებული რეჟიმი (DCFTA), რაც გულისხმობს საქართველოდან ექსპორტირებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის თავისუფალ შეღწევას ევროკავშირის ბაზარზე.

2012 წლიდან რადიკალურად შეიცვალა მიდგომა სოფლის მეურნეობის მიმართ, დაიწყო მიზნობრივი პროგრამების განხორციელება, რასაც ხელი უნდა შეეწყოს დარგის განვითარებისათვის, რადგან სახელმწიფო ბიუჯეტის პროგრამები ხელს უწყობს მენარმეობის განვითარებას სოფლად, სოფლის მეურნეობისა და ტურიზმის მიმართულებით, მნიშვნელოვანია რომ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სოფლისა და სოფლის განვითარების სააგენტო ახორციელებს, სხვადასხვა მიმართულებით - დანერგე მომავალი, ჩაის პლანტაციების რეაბილიტაციის პროგრამა, აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა, შეღავათიანი აგროკრედიტი, სოფლად ახალგაზრდა მენარმეების მხარდაჭერის პროგრამა - „ახალგაზრდა მენარმე“.

სოფლის მეურნეობის დარგის ქვეყნის ეკონომიკაში ინკლუზიისათვის მნიშვნელოვანია აღნიშნული პროექტების განხორციელება, მაგრამ ასევე სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ევროორგანიზაციებიდან, ფერმერული მეურნეობების კომპლექსური

განვითარებისთვის შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე ექსპერტების მაქსიმალური ჩართულობა.

„საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია 2015 - 2020 წწ“ ასახავს იმ გამოწვევებს და დაძლევის გზებს რაც უზრუნველყოფს გრძელვადიან პერიოდში სოფლის მეურნეობაში არსებული კრიზისის დაძლევას, სტრატეგია ითვალისწინებს მიმართულებებს და ღონისძიებების გატარებას:

- აგრარულ სექტორში დასაქმებულთა კონკურენტუნარიანობის ამაღლება
- ინსტიტუციური განვითარება
- მეღიორაცია და ნიადაგის ნაყოფიერება
- რეგიონალური და დარგობრივი განვითარება - დამატებული ღირებულების შემქმნელი სრული ციკლის წარმოების განვითარების ხელშეწყობა;
- სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;

- სურსათის უვნებლობა, ვეტერინარია და მცენარეთა დაცვა;

- კლიმატის ცვლილებები, გარემო და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება;

სტრატეგიული მიმართულებების ამოქმედება ცალსახად იწვევს სოფლის მეურნეობის ინკლუზიურ განვითარებას. თუმცა აღსაღნიშნავია რომ თუ სოფლის მეურნეობის სტრატეგია სამომავლოდ მოექცევა „სოფლის განვითარების“ სტრატეგიის ქუდის ქვეშ, რეალურად მოხდება სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის ინკლუზიურ დარგად გადაქცევა, რაც თავის მხრივ კომლექსურად მოაგვარებს სოფლად არსებულ პრობლემებს, როგორცაა ტურისტული მიმართულებები - აგრო ტურიზმი, ეკო ტურიზმი, რეკრიაციული ტურიზმი, გასტრო ტურიზმი და ა.შ.; სოფლად ინფრასტრუქტურული მიმართულებები; მცირე და საშუალო ფერმერული და გადამამუშავებელი კლასტერების განვითარება.

მისტიტუციური განვითარება

მეღიორაცია და ნიადაგის ნაყოფიერება

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს სოფლის განვითარების სტრატეგია (2017-2020), <http://enpard.ge/ge/wp-content/uploads/2015/05/საქართველოს-სოფლის-განვითარების-სტრატეგია-2017-2020.pdf>

2. საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია 2015-2020, <http://www.moa.gov.ge/Ge/Public/Strategy/8>

3. სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარების სექტორების შეფასება აღმოსავლეთი პარტნიორობის ქვეყნებში: საქართველო – ევროპის კავშირის სამეზობლო პროგრამა, 2012 წ.

4. geostat.ge

5. http://arda.gov.ge/projects/read/plant_future/2:parent;